

Laat de EU in Oekraïne doen waar ze goed in is

Posted on 29 januari 2022 by Wim Groot

Het conflict over Oekraïne maakt pijnlijk duidelijk, dat de EU geen speler van betekenis is op het wereldtoneel. Rusland onderhandelt niet met de EU, hoe graag de Franse president Macron dat ook zou willen, maar alleen met de VS. De VS luistert naar haar NAVO-bondgenoten, maar bepaalt haar eigen strategie. De EU wil graag meedoen, maar mag dat van de grote jongens niet. De EU is tot nu toe een irrelevante speler in het conflict rond Oekraïne.

Het is goed dat de EU niet met de grote jongens mag spelen. De EU-landen zijn politiek en militair te zwak en missen te vaak het morele kompas om zich tegen de chantage en agressie van Poetin te verweren.

Dertig jaar 'neutraal'?

Tekenend is bijvoorbeeld wat voormalige EU-ambtenaar Luuk van Middelaar deze week schreef in een column in de NRC. Waarom niet een beetje begrip hebben voor de eisen van Poetin en – in de woorden van Van Middelaar – 'Oekraïne zeg voor

dertig jaar een neutrale status geven'? Lees: dertig jaar een vazal van het autocratische en kleptocratische regime in Rusland te maken.

Ja, waarom niet? Misschien omdat de burgers van Oekraïne dat absoluut niet willen? Omdat ze niet – zoals als in Rusland – willen leven in een land waar verkiezingsuitslagen worden vervalst, oppositieleiders na een schertsproces naar een gevangenkamp worden gestuurd en de persvrijheid wordt beknot? Omdat ze trots zijn op hun eigen Oekraïense nationaliteit en ze liever in een democratische samenleving leven?

Voor veel EU-landen is zelfbeschikking een nobel streven, tot het Rusland tegen de haren instrijkt. Van de hooggestemde principes van de EU als het verdedigen van de internationale rechtsorde blijft meestal weinig over als het op machtspolitiek aankomt.

Laat de EU de economische kracht gebruiken

Is er dan geen rol voor de EU in het conflict met Rusland? Jawel, de EU kan haar economische kracht gebruiken. Het kan niet alleen een bijdrage leveren door duidelijk te maken dat het samen met de VS blijft optrekken in sancties tegen Rusland als het Oekraïne binnenvalt, maar vooral door het bieden van economische steun en hulp aan de Oekraïne

Poetin eist garanties dat Oekraïne geen lid wordt van de NAVO. Opvallend daarbij is, dat hij daarbij niets heeft gezegd over een eventueel Oekraïens lidmaatschap van de EU.

Poetin is niet meer beducht voor EU-lidmaatschap Oekraïne

De Russische annexatie van de Krim en de inval van de Donbas waren het gevolg van de Maidan-opstand in 2014 waarbij de toenmalige Oekraïense president Victor Janoekovitsj werd verdreven. Deze opstand was het gevolg van de koerswijziging van Janoekovitsj waarbij hij een streep haalde door het voornemen een associatieverdrag met de EU te sluiten. Dit deed hij onder druk van Poetin.

De inval van Rusland in Oekraïne in 2014 was dus een direct gevolg van de wens van de Oekraïne om stappen te zetten in de richting van lidmaatschap van de EU.

Deze wens leeft nog steeds in de Oekraïne, maar Poetin besteedt er in de huidige crisis nauwelijks aandacht aan. Waarschijnlijk omdat hij weet dat hij de EU zo kan domineren dat van een EU-lidmaatschap van de Oekraïne geen sprake zal zijn.

Oekraïne heeft inmiddels een associatieverdrag met de EU gesloten. De uitslag van het raadgevend referendum over het verdrag in Nederland heeft dat gelukkig niet tegengehouden. Het verdrag is belangrijk, omdat het in het belang van de EU is dat de Oekraïne een stabiel en welvarend land is. Dat is door de Russische bezetting van de Krim en het oosten van Oekraïne alleen nog maar groter geworden.

Door de oorlog is Oekraïne sterk verarmd. De waarde van de munt, de grivna, is sinds 2014 enorm verminderd en de levensstandaard is achteruit gegaan. Door directe steun en door de export van goederen naar de EU te vergemakkelijken helpt de EU de welvaart te verhogen.

Het allerbelangrijkste is, dat de EU helpt bij uitbannen van de wijdverbreide corruptie in het land. Zonder aanpak van de corruptie kan Oekraïne nooit een welvarend land worden.

Corrupte zorg

De gezondheidszorg is een van de sectoren waar corruptie aan de orde van de dag is. Voor goede zorg moet je connecties en geld hebben. Officieel is zorg in Oekraïne gratis. Dat staat zelfs in de grondwet. Maar de praktijk is anders. Zwangere vrouwen betalen een gemiddeld maandsalaris om goede zorg te krijgen tijdens de bevalling. Als je niet betaalt, dan word je op het moment van bevallen aan je lot overgelaten, word je uitgescholden en mag je partner niet bij de bevalling aanwezig zijn. Je betaalt voor een fatsoenlijke behandeling.

Op papier heeft de Oekraïne het zorgstelsel waar veel linkse partijen in Nederland van dromen. Zorginstellingen zijn van de staat en de overheid betaalt en bepaalt wat er in de zorg gebeurt.

Gratis zorg betekent slechte zorg

Maar de markt kruipt waar het niet gaan kan. Voor vrijwel alles – van geneesmiddelen tot een fatsoenlijke bejegening – moet 'onder de tafel' betaald worden. Het staatsgezondheidssysteem krijgt onvoldoende geld om goede zorg te

leveren en artsen en verpleegkundigen een fatsoenlijk salaris te bieden.

De Sovjet Unie was trots op de gratis gezondheidszorg, maar tegelijkertijd werd de zorg gezien als een onproductieve sector waar te weinig geld naartoe ging. Daar is sinds de val van het communistische regime weinig aan veranderd. Het gevolg van het gebrek aan geld is, dat patiënten overal voor moeten betalen. Het paradoxale van het staatsgeleide zorgsysteem is dat formeel alles gratis is, maar in de praktijk alles is vermarkt. Zelfs voor iets normaals als een fatsoenlijke bejegening moet worden betaald.

De zorg is niet de enige sector met veel corruptie, ook andere overheidssectoren zijn erdoor aangetast. Het gevolg hiervan is dat alles te koop is. Van onderwijsdiploma's tot corona-vaccinatiebewijzen. Het overgrote deel van de Oekraïners ergert zich hier aan en willen een corruptievrije samenleving, maar het blijkt in de praktijk heel moeilijk om dat te realiseren.

Hervormingen gaan traag. De afgelopen jaren is wel enige vooruitgang geboekt in het verminderen van de corruptie bij de politie en justitie en in het bankwezen. In de gezondheidszorg zijn pas in 2018 – bijna dertig jaar na de val van het communistische regime en na oeverloze discussies en stapels plannen – de eerste hervormingen doorgevoerd.

De EU is geen supermacht. De EU heeft in tegenstelling tot de VS en Rusland geen divisies tot haar beschikking, maar moet het hebben van haar *soft power*. De EU moet doen waar ze goed in is. Het moet geld en capaciteit beschikbaar stellen om corruptie te bestrijden, hervormingen door te voeren en de welvaart in Oekraïne te vergroten.

Een welvarend Oekraïne is bedreigend voor Poetin

De Europese Commissie heeft deze week voorgesteld om Oekraïne €1 miljard aan leningen en giften te geven. De eerste €600 miljoen hiervan zou heel snel beschikbaar gesteld moeten worden. Dit steunpakket moet nog wel door de lidstaten en het Europese Parlement worden goedgekeurd.

Met dit steunpakket bereikt de EU waarschijnlijk meer, dan met een plek aan de

onderhandelingstafel met Poetin. Een stabiel, corruptievrij en welvarend Oekraïne is voor Poetin net zo bedreigend als tien legerdivisies langs de Russische grens en sancties als het bevriezen van zijn persoonlijke bezittingen in het westen.